

CAMELS Modeli ile Finansal Performans Ölçümü: Seçili Azerbaycan Bankalarından Güncel Kanıtlar

Mehmet APAN¹ ve Farid MARAZADA²

Öz

Bu çalışmada, Azerbaycan Bankacılık Sektörü'nde faaliyet gösteren seçili 10 bankanın 2015-2020 dönem verisi kullanılmıştır. Bankaların finansal performans ölçümleri, CAMELS modeli ile yapılmıştır. Ampirik analizlerde ABB bankasının 123,98 ortalama CAMELS bileşik puanı ile en yüksek performansa sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca araştırma döneminde her yıl için ABB ve BOB bankalarının hep pozitif CAMELS bileşik değerlerine sahip oldukları gözlenmiştir. Diğer bankaların ise bazı yıllarda pozitif bazı yıllarda ise negatif CAMELS bileşik değerine sahip oldukları belirlenmiştir. Analiz döneminde seçili Azerbaycan bankalarının CAMELS sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, yönetim kalitesi, kazanç kalitesi, likidite durumu ve piyasa riskine duyarlılık ana bileşenleri için farklı sonuçlar elde ettikleri gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: CAMELS Modeli, Finansal Performans, Banka, Azerbaycan Bankacılık Sektörü

Financial Performance Measurement with the CAMELS Model: Fresh Evidence from Selected Azerbaijan Banks

Abstract

In this study, 2015-2020 period data of 10 selected banks operating in the Azerbaijan Banking Sector were used. Financial performance measurements of banks were made with the CAMELS model. In empirical analysis, it was determined that ABB bank had the highest performance with an average CAMELS composite score of 123.98. In addition, it was observed that ABB and BOB banks always had positive CAMELS composite values in every year during the research period. It was determined that other banks had positive CAMELS composite values in some years and negative CAMELS values in some years. During the analysis period, it was observed that selected Azerbaijani banks achieved different results for the main components of CAMELS capital adequacy, asset quality, management quality, earnings quality, liquidity position and sensitivity to market risk.

Keywords: CAMELS Model, Financial Performance, Bank, Azerbaijan Banking Sector

Atıf İçin / Please Cite As:

Apan, M. ve Marazada, F.(2024). CAMELS modeli ile finansal performans ölçümü: Seçili Azerbaycan bankalarından güncel kanıtlar. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(1), 201-217. doi:10.33206/mjss.1275402

Geliş Tarihi / Received Date: 02.04.2023

Kabul Tarihi / Accepted Date: 17.09.2023

¹ Doç. Dr. – Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Finans ve Bankacılık Bölümü, mehmetapan@subu.edu.tr,

 ORCID: 0000-0001-9471-4810

² Yüksek Lisans Öğrencisi – Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, faridmarazada1998@gmail.com,

 ORCID: 0000-0002-5309-4958

Giriş

Bankacılık sistemi, ülkelerin ekonomik kalkınması için ihtiyaç duyulan fonların toplanmasına ve tasarrufların reel sektör yatırımlarına aktarılmasına aracılık eder. Böylece bankacılık sistemi, tasarrufların yatırımlara aktarılması ile ekonomik büyümeye katkı sağlar. Bankalar, bütün ülkelerde ekonominin en önemli aktörlerinden biridir. Bankaların aldığı kararlar, doğrudan müşterilerini ve ekonomiyi etkiler. Diğer yandan bankaların yaşadığı krizler, ekonomiyi etkileyerek ekonomik büyüme için ihtiyaç duyulan fonların reel sektöre aktarılmasında aksamalara yol açar. Bu yüzden bankacılık sisteminde fon arz ve talebinin etkin işlemesi gerekir. Ekonomik şartlar, bankaların finansal performanslarını etkiler. Bu nedenle bankaların finansal risklerinin ölçülmesi ve izlenmesi gerekir.

Azerbaycan Cumhuriyeti, 1991 yılında SSCB (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği)'den bağımsızlığını kazandıktan sonra planlı ekonomik sistemden serbest piyasa ekonomisine geçiş sürecini başlatmıştır. Bu kapsamda yeni bankalar açılmış ve beraberinde çeşitli finansal kuruluşlar da faaliyete geçmeye başlamıştır (Çağıl ve Mukhtarov, 2014, s. 78). 2020 yılı itibarıyla Azerbaycan Finansal Sistemi'nde 26 adet mevduat bankası, 55 adet kredi kuruluşu ve 41 adet kredi birliği faaliyet göstermektedir (CBAR, 2022).

Bu çalışmada Azerbaycan bankacılık sektöründe faaliyet gösteren seçili 10 bankanın CAMELS modeline dayalı performans analizlerinin yapılması amaçlanmıştır. Ampirik analizler için bankaların 2015-2020 dönem verisi kullanılmıştır. Çalışmada girişi takiben CAMELS modeli ile yapılan çalışmalardan bazıları özetlenmiş, daha sonra veri seti ve yöntem açıklanmış ve ampirik analizlerden elde edilen bulgular tartışılmıştır.

Literatür İncelemesi

Bankaların finansal performanslarının ölçümü veya değerlendirmesi üzerine çok sayıda çalışmanın olduğu literatür incelemesi ile görülmüştür. Uygulama kolaylığı ve uluslararası finansal kurumlarca da kullanılması (Şimşek, Aslan ve Şahin, 2017, s. 156) nedeniyle Azerbaycan bankalarının finansal performanslarının ölçümünde CAMELS modeli tercih edilmiştir. CAMELS modelinin anlaşılması için daha önce yapılmış ve erişilebilen çalışmalardan bazılarını aşağıda kısaca yer verilmiştir.

Türkiye'deki mevduat bankaların CAMELS modeli ile performans analizinde bankaların sermaye sahipliği ve CAMELS bileşenlerine göre karşılaştırmalı analizleri yapılmıştır. Bu kapsamda Sakarya (2010) tarafından İMKB (İstanbul Menkul Kıymetler Borsası)'de hisse senetleri işlem gören 6 bankanın 2005-2007 dönem verisi, CAMELS modeli ile analiz edilmiştir. Ampirik analizlerde yabancı sermayeli bankaların sermaye yeterliliği bileşeninin yerli sermayeli bankalara göre daha düşük olduğu, aktif kalitesi için bankaların benzer yapıda olduğu, yönetim kalitesinin bütün bankalarda birbirine yakın olduğu, kazanç kalitesi için yerli sermayeli bankaların daha iyi olduğu, likidite durumunda yabancı sermayeli bankaların daha başarılı olduğu, piyasa riskine yabancı sermayeli bankaların daha duyarlı olduğu gözlenmiştir. Ege vd. (2015), Türkiye'deki mevduat bankalarının 2002-2010 dönem verisini analiz etmiştir. Çalışmada yabancı sermayeli bankaların kamu ve özel sermayeli bankalara göre daha olumlu niteliklere sahip oldukları gözlenmiştir. Ayrıca aktif kalitesi ve yönetim yeterliliği bileşenleri için yabancı sermayeli bankaların daha başarılı olduğu belirlenmiştir. Karlılık kalitesi bileşeni için bütün bankaların birbirine yakın durumda olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak kamu sermayeli bankaların performanslarının özel ve yabancı sermayeli bankalara göre daha iyi olduğu belirlenmiştir. Bayramoğlu ve Gürsoy (2017) çalışmalarında Türkiye'de faaliyet gösteren 25 mevduat bankasının risk-performansını CAMELS modeli ile incelemiştir. Bu 25 bankanın 3'ü kamu, 10'u özel, 12'si ise yabancı sermayeli bankalardan oluşmaktadır. Çalışmada kamu sermayeli bankaların diğer bankalardan daha güçlü bir mali yapıya sahip oldukları gözlemlenmiştir. Diğer yandan özel sermayeli bankaların likidite durumları ve sermaye yeterliliğinin iyi olduğu, ancak yönetim kalitesi bileşeni değerlerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Yabancı sermayeli bankaların varlık kalitesi ve piyasa riskine duyarlılığının yüksek olduğu, ancak yönetim kalitesi ve likidite durumlarının ise düşük düzeyde olduğu gözlemlenmiştir. Karaçor vd. (2017) tarafından Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların 2003-2015 dönemindeki performansları, CAMELS modeli ile belirlenmiştir. Bu amaçla 12 (3 Kamu ve 9 Özel Sermayeli) bankanın 2003-2015 dönem verisi analizlerde kullanılmıştır. Ampirik analizlerde özel sermayeli bankaların sermaye yeterliliği, aktif kalitesi ve yönetim kalitesi bileşenleri için daha iyi performans gösterdiği, buna karşın kamu sermayeli bankaların ise piyasa riskine karşı daha duyarlı olduğu gözlenmiştir. Çizgici-Akyüz ve Emir (2018) tarafından Türkiye'de faaliyet gösteren 22 mevduat bankasının 2003:Q3-2016:Q2 dönem verisi, CAMELS modeli ile analiz edilmiştir. Ampirik analizlerde yabancı sermayeli mevduat bankalarının sermaye yeterliliği, aktif kalitesi ve likidite bileşenlerinde en iyi

performansı elde ettiği, kamu sermayeli mevduat bankalarının yönetim kalitesi ile kazanç kalitesi bileşenlerinde en iyi performansa sahip olduğu ve özel sermayeli mevduat bankalarının ise piyasa riskine duyarlılık bileşeninde en yüksek performansı elde ettiği belirlenmiştir. Altınırnak ve Gül (2019) tarafından Borsa İstanbul'da hisse senetleri işlem gören bankaların 2008-2017 dönemi verisi CAMELS modeli ile analiz edilmiştir. Ampirik analizlerde Akbank'ın en iyi finansal performansa sahip olduğu, Şekerbank'ın en düşük finansal performansa sahip olduğu gözlenmiştir. CAMELS sermaye yeterliliği, yönetim kalitesi ve likidite bileşenleri açısından en iyi performansı Akbank, aktif kalitesi bileşeni için Denizbank, kazanç kalitesi bileşeni için Garanti Bankası ve piyasa riskine duyarlılık bileşeni için İş Bankası'nın en iyi performansı elde ettiği tespit edilmiştir. Apan vd. (2019) tarafından Türk mevduat bankalarının 2002-2016 dönem verisi, Entropi-CAMELS performans değerlendirme modeli ile analiz edilmiştir. Ampirik analizlerde kamu sermayeli mevduat bankalarının özel sermayeli mevduat bankaları ve yabancı sermayeli mevduat bankalarına göre daha iyi finansal performansa sahip olduğu belirlenmiştir. Uslu vd. (2019) çalışmalarında Türkiye'de faaliyet gösteren 8 özel ve 3 kamu sermayeli bankanın finansal risklerini belirlemeyi amaçlamıştır. Ampirik analizler için bankaların 2010-2017 dönem verisi kullanılmıştır. Çalışmada kamu sermayeli bankaların en iyi performansı gösterdikleri, ayrıca tüm dönemlerde CAMELS bileşenleri için en yüksek puanların Akbank ve Ziraat Bankası tarafından elde edildiği gözlenmiştir. Güleç vd. (2021) tarafından Türkiye'de sistemik öneme sahip bankalar üzerine yapılan çalışmada; CAMELS ana bileşenlerinde kamu sermayeli bankaların diğer bankalardan negatif yönde ayrışma yaşadığı ve özellikle 2017 yılından sonra ayrışmanın giderek artış gösterdiği belirlenmiştir. Diğer yandan özel sermayeli bankaların sermaye yeterliliği, yönetim kalitesi ve karlılık bileşenleri için performanslarının çok yüksek olduğu belirlenmiştir. Ozgur (2021)'ün yaptığı çalışmada; 2009-2019 döneminde faaliyet gösteren 12 yabancı sermayeli mevduat bankasının finansal performansı karlılık odaklı CAMELS modeli ile incelenmiştir. Çalışmada CAMELS ana bileşenlerinden karlılık için %50 ve diğer bileşenler için eşit değer atanmıştır. Ampirik analiz sonuçlarına göre bankaların performansları üzerinde yıllar itibariyle önemli düzeyde karlılık bileşeninin etkin olduğu gözlenmiştir.

Türkiye'deki mevduat bankaları ile katılım bankalarının finansal krizlerden etkilenme düzeylerini CAMELS modeli ile inceleyen birçok çalışma mevcuttur. Bu kapsamda Şen ve Solak (2011) tarafından Türk ticari bankalarının 1995-2008 dönem verisi CAMELS modeline göre analiz edilmiştir. Çalışmada tüm bankaların performanslarında 2001 krizinden sonra önemli düzeyde iyileşme olduğu, kamu sermayeli bankaların diğer bankalara göre daha yüksek performans gösterdikleri, yabancı sermayeli bankaların karlılık kalitesi, sermaye yeterliliği ve likidite durumunda ciddi sorunlar olduğu ve bütün bankaların performanslarının birbirine yakın durumda olduğu belirlenmiştir. Ayrıca CAMELS modelinin bankaların riskini ölçmede başarılı bir yöntem olduğu belirlenmiştir. Gümüş ve Nalbantoğlu (2015) tarafından Türk bankacılık sektöründe 2002-2013 döneminde faaliyet gösteren bankaların CAMELS modeli ile analizleri yapılmıştır. Çalışmada bankaların 2001 krizine nazaran 2008 krizini daha az sancılı atlattıkları görülmüştür. Bu da Türk bankalarının dayanıklılığının bir göstergesi şeklinde değerlendirilebilir. Özel sermayeli bankaların yönetim kalitesi ve karlılık bileşenleri için başarılı bir performans gösterdikleri, bunun aksine yabancı sermayeli bankaların başarılı olamadıkları, aynı şekilde katılım bankalarının da sermaye yapısının yetersizliği vb. nedenlerle başarılı bir performans sergileyemedikleri gözlenmiştir. Gündoğdu (2017), Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 10 mevduat bankasının CAMELS modeli ile analizini yapmıştır. Çalışmada Türk bankacılık sektörünün kriz öncesi, kriz dönemi ve kriz sonrası yapısını gözlemlemek için 2005-2015 dönem verisi kullanılmıştır. Ampirik analizlerde 2005 yılında ciddi sıkıntılar yaşayan bankalardan 10 tanesinden 9'unun ciddi anlamda toparlanma yaşadığı görülmüştür. Ayrıca Türk bankacılık sektöründe en olumlu değişimin Ziraat Bankası tarafından elde edildiği gözlenmiştir. Şimşek vd. (2017) tarafından 2002-2015 dönemi için Türkiye'de faaliyet gösteren bankalar; kamu, katılım, özel ve yabancı bankalar şeklinde gruplanarak incelenmiştir. Çalışmada kamu bankalarının, sermaye yeterliliğine göre diğer bankalardan daha iyi durumda olduğu gözlemlenmiştir. Aktif kalitesi açısından yabancı sermayeli bankaların, diğer banka gruplarına nazaran daha iyi olduğu sonucuna varılmıştır. Katılım bankalarının, sermaye yeterliliğine göre diğer banka gruplarının gerisinde kaldığı gözlenmiştir. Ayrıca 2001 ve 2008 krizlerinde mevduat bankalarının piyasa riskine duyarlılığının yüksek olduğu, ayrıca katılım bankalarının piyasa riskine duyarlılığının diğer banka gruplarından daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Çelik ve Tunay (2020), Türkiye'deki 26 bankanın 2008 krizinden nasıl etkilendiğini CAMELS performans modeli ile belirlemeye çalışmıştır. Ampirik analizler ile Türk bankacılık sektörünün diğer ülkelere oranla 2008 krizine daha hazırlıklı olduğu ve kriz sonrası bankacılık sistemine güveninin devam ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer yandan Türk bankacılık sektörünün 2008 krizi sonrası için likidite ve piyasa riskine duyarlılık açısından diğer ülke bankalarına göre daha kötü bir durumda olduğu gözlenmiştir.

Türk mevduat bankaları ile katılım bankalarının karşılaştırmalı performanslarını CAMELS modeli ile inceleyen bazı çalışmalar da literatürde yer almaktadır. Şendurur ve Temelli (2018), Türkiye’de faaliyet gösteren bazı bankaların 2010-2016 dönem verisini CAMELS modeli ile analiz etmiştir. Çalışmada geleneksel bankaların, katılım bankalarından daha iyi performans gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer yandan katılım bankalarının varlık kalitesinin, geleneksel bankalardan daha yüksek olduğu, ayrıca geleneksel bankaların yönetim kalitesinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında geleneksel bankaların kazanç kalitesi ve likidite durumlarının daha yüksek olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. CAMELS modeli Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarının performans analizi için de kullanılmıştır. Bu çerçevede Bozdoğan vd. (2018) tarafından Albaraka Türk Katılım, Ziraat Katılım, Kuveyt Türk Katılım, Türkiye Finans Katılım ve Vakıf Katılım bankalarının CAMELS modeline göre performansları incelenmiştir. Çalışmada finansal yönden en iyi bankanın Türkiye Finans Katılım Bankası’nın olduğu, bunu sırası ile Vakıf Katılım, Kuveyt Türk Katılım, Albaraka Türk Katılım ve Ziraat Katılım bankalarının takip ettiği belirlenmiştir.

Türkiye ve diğer ülkelerde faaliyet gösteren bankaların performans karşılaştırmalarının CAMELS modeli ile yapıldığı çalışmalar da literatürde yer almaktadır. Bu çerçevede Türkiye’de faaliyet gösteren bankalar ile Amerika Birleşik Devletleri’nde faaliyet gösteren bankaların 2008-2018 dönemi için karşılaştırmalı analizi, Aldırmaz-Akkaya (2020) tarafından yapılmıştır. Çalışmada Türkiye’deki bankaların finansal sorunlar yaşadıkları ve ani değişimlere karşı çözüm geliştirmede yetersiz oldukları sonucuna varılmıştır. Diğer yandan Türkiye’deki bankaların kredi ve alacaklarının çok fazla olduğu ve alacak takibinde başarılı olamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Dash ve Das (2013) tarafından Hindistan’daki 58 bankanın 2003-2008 dönem verisi kullanılarak CAMELS modeline dayalı performans analizi yapılmıştır. Bu çalışmada özel ve yabancı sermayeli bankaların kamu sermayeli bankalara göre daha iyi performans gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca bankaların iyi performans göstermesine yönetim kalitesi ve kazanç kalitesinin en fazla katkı yaptığı gözlenmiştir. Romanya’daki 15 ticaret bankasının finansal sağlımlıkları CAMELS modeli ile Romana ve Şargu (2013) tarafından analiz edilmiştir. Çalışmada ticaret bankalarının 2004-2011 dönem verisi analizlerde kullanılmıştır. Ampirik analizlerde bankaların CAMELS bileşenlerine göre performansları karşılaştırmalı olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda bankaların zayıf yönlerini güçlendirmeleri gerektiği tespit edilmiştir.

Bankacılık literatüründe Azerbaycan bankacılık sektörünün CAMELS modeli ile analizinin yapıldığı çalışmalar da yer almaktadır. Bu çerçevede Çağıl ve Mukhtarov (2014) tarafından yapılan çalışmada, Azerbaycan bankacılık sektörünün 2007–2010 dönem verisi CAMELS modeli ile analiz edilmiştir. Ampirik analizlerde Azerbaycan bankalarının düzenli bir yükseliş ya da düşüş göstermediği, bu yüzden bankacılık sektöründe istikrarsız bir dönemin yaşandığı gözlenmiştir. Ahmedov ve Memmedov (2017) tarafından yapılan çalışmada ise Azerbaycan bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 10 bankanın CAMELS modeli ile analizi yapılmıştır. Çalışmada Azerbaycan bankacılık sektörünün 2008 krizinden belirli bir düzeyde etkilendiği, ancak yeniden yapılandırma ile kısa zamanda toparlandığı gözlenmiştir. Diğer yandan Azerbaycan bankacılık sektörünün 2010–2012 döneminde yükseliş, buna karşın 2013–2014 döneminde ise gerileme yaşadığı gözlenmiştir.

Veri ve Yöntem

Çalışmanın bu bölümünde amaç, veri seti ve CAMELS modeli açıklanmıştır.

Araştırma Amacı

Çalışmada Azerbaycan Bankacılık Sektörü’nde faaliyet gösteren seçili bankaların 2015-2020 dönem verisi kullanılarak CAMELS modeli ile finansal performanslarının ölçülmesi amaçlanmıştır. Diğer yandan bankaların CAMELS modeli ana ve alt bileşenlerine dayalı sıralaması ve değerlendirmesi yapılmıştır.

Araştırma Verisi

Azerbaycan Bankacılık Sektörü’nde 2020 yılı itibariyle 26 banka faaliyet göstermektedir. Bu çalışmada Azerbaycan Bankacılık Sektörü’ndeki seçili 10 bankanın 2015-2020 dönem verisi kullanılmıştır. Bu 10 bankanın yoğunlaşma düzeyinin sektördeki aktif toplamının %78’ne, toplam mevduatın %80’ne ve toplam kredilerde ise %74 paya sahip olduğu gözlenmiştir (ABA, 2022). Bu sonuç, veri setinin Azerbaycan Bankacılık Sektörü için genelleme yapmaya yeterli olduğu şeklinde görülebilir. Veri seti, Azerbaycan Cumhuriyeti Merkez Bankası, Azerbaycan Bankalar Birliği, ilgili bankaların internet sitelerinde yayınlanmış faaliyet raporları ve finansal raporlarından derlenmiştir (ABA, 2022; CBAR, 2022). Bu kapsamda araştırma veri seti, bütün yıllarda tam veriye sahip bankalardan elde edilmiştir.

Çalışmada verisi kullanılan bankaların isimleri, kısaltmaları, internet adresleri ve kuruluş tarihlerini içeren bilgi özetine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 1. *Analizlerde Verisi Kullanılan Seçili Azerbaycan Bankaları*

No	Banka İsimleri	Kısaltma	İnternet Sitesi	Kuruluş Tarihi
1	Azerbaycan Beynelhalk Bank	ABB	https://abb-bank.az/	10.01.1992
2	Azer-Türk Bank	ATB	https://atb.az/	25.05.1995
3	Bank of Baku	BOB	https://www.bankofbaku.com/	14.02.1994
4	Halk Bank	HKB	https://www.xalqbank.az/	27.12.2004
5	Kapital Bank	KPB	https://www.kapitalbank.az/	21.02.2000
6	Muğan Bank	MNB	https://muganbank.az/	25.11.1992
7	Paşa Bank	PŞB	https://www.pashabank.az/	18.06.2007
8	Premium Bank	PMB	https://www.premiumbank.az/	06.01.1994
9	Turan Bank	TRB	https://turanbank.az/	12.06.1992
10	Yelo Bank	YLB	https://www.yelo.az/	25.02.1994

CAMELS Modeli

Bankaların finansal performanslarının ölçümünde klasik finansal oranlar ile çeşitli istatistik yöntemler kullanılmaktadır. Bu çalışmada Azerbaycan bankalarının finansal performanslarının ölçümü için uygulama kolaylığı ve bankacılık düzenleme otoritelerince risk derecelendirmesi ile uzaktan denetim sistemi olan CAMELS modeli kullanılmıştır. CAMELS modeli; bankaların Sermaye Yeterliliği (**C**), Aktif Kalitesi (**A**), Yönetim Kalitesi (**M**), Kazanç Kalitesi (**E**), Likidite (**L**) ve Piyasa Riskine Duyarlılık (**S**) açısından ana bileşenlerden oluşmaktadır. CAMELS modeli'nde alt bileşenlerin sayısı ve seçimi farklılık gösterebilmektedir. Bu çalışmada Azerbaycan bankalarının CAMELS modeline göre finansal performanslarının ölçümünde; Çağıl ve Mukhtarov (2014), Ahmedov ve Memmedov (2017), Altemur vd., (2018), Çizgici-Akyüz ve Emir (2018), Altınırnak ve Gül (2019), Apan vd. (2019), Karaca vd. (2019), Ketten ve Çağlar (2019), Uslu (2019), Akyüz vd. (2020), Aldırmaz-Akkaya (2020), Güleç vd. (2021), Ozgur (2021), Erdoğan ve Uslu (2022) ve Yıldız (2023)'ün çalışmalarına dayalı olarak alt bileşenler, ilişki yönleri ve ağırlıklar belirlenmiştir.

Azerbaycan Bankacılık Sektörü'nden seçilen 10 bankanın finansal performansının ölçümü için literatüre dayalı olarak belirlenen CAMELS modelinin ana ve alt bileşenleri için detaylı bilgiler, aşağıda tablo ile gösterilmiştir.

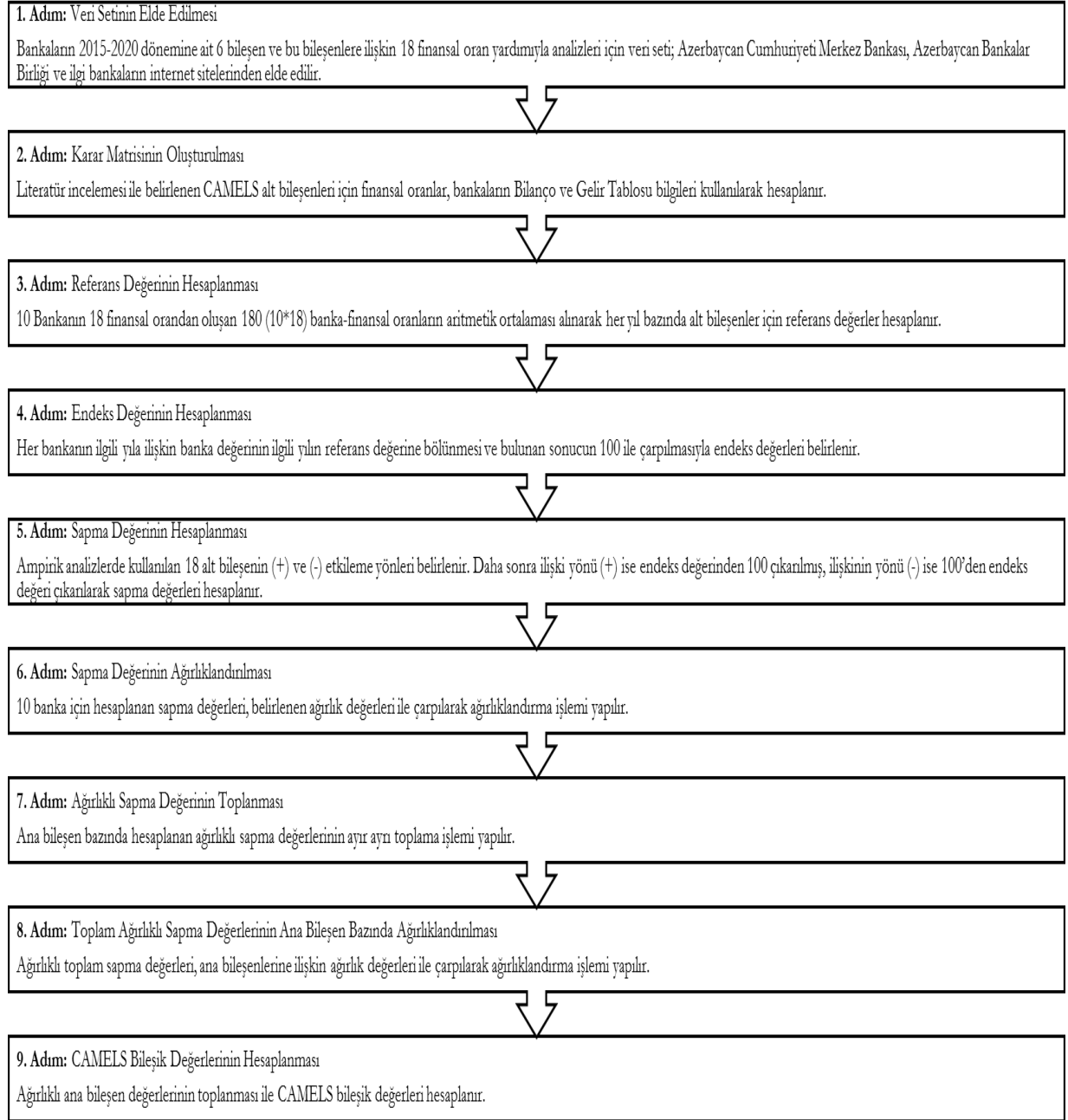
Tablo 2. *CAMELS Ana ve Alt Bileşenleri Hakkında Bilgiler*

SM	SFO	KS	İY	ABIA (%)	ABA (%)
C	(Özkaynaklar - Duran Aktifler) / Toplam Aktifler	C1	Pozitif	35	
	Özkaynaklar / Toplam Aktifler	C2	Pozitif	35	20
	Özkaynaklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	C3	Pozitif	30	
A	Duran Aktifler / Toplam Aktifler	A1	Negatif	25	
	Toplam Krediler / Toplam Mevduat	A2	Pozitif	30	20
	Toplam Krediler / Toplam Aktifler	A3	Negatif	45	
M	Şube Başına Net Kar	M1	Pozitif	40	
	Faiz Dışı Gelirler(Net) / Faiz Dışı Giderler	M2	Pozitif	25	10
	Faiz Dışı Gelirler(Net) / Toplam Aktifler	M3	Pozitif	35	
E	Net Dönem Karı / Toplam Aktifler	E1	Pozitif	35	
	Toplam Gelirler / Toplam Giderler	E2	Pozitif	30	15
	Net Dönem Karı(Zararı) / Özkaynaklar	E3	Pozitif	35	
L	Likit Aktifler / Toplam Aktifler	L1	Pozitif	30	
	Likit Aktifler / Toplam Yabancı Kaynaklar	L2	Pozitif	30	25
	Özkaynaklar / Toplam Mevduat	L3	Negatif	40	
S	Menkul Kıymetler / Toplam Krediler	S1	Negatif	45	
	Faiz Gelirleri / Toplam Aktifler	S2	Pozitif	30	10
	Menkul Kıymetler / Toplam Aktifler	S3	Negatif	25	

C: Capital, **A:** Asset, **M:** Management, **E:** Earnings, **L:** Liquidity, **S:** Sensitivity to market risk, **SM:** Sembol, **SFO:** Seçili Finansal Oranlar, **KS:** Kısaltma, **İY:** İlişki Yönü, **ABIA:** Ana Bileşen İçindeki Alt Bileşenin Ağırlığı, **ABA:** Ana Bileşen Ağırlığı

Seçili Azerbaycan bankalarının 2015-2020 dönemi finansal performanslarının CAMELS modeline göre ölçümü için Çağıl ve Mukhtarov (2014, s. 87), Ahmedov ve Memmedov (2017, s. 104), Apan vd. (2019, s. 307), Karaca vd. (2019, s. 134), Akyüz vd. (2020, s. 153), Ozgur (2021, s. 61) ile Yıldız (2023, s.

42)'ın çalışmalarına dayalı olarak CAMELS Modeli Uygulama Prosedürü oluşturulmuştur. Bu uygulama prosedürü 9 adımdan oluşmaktadır. Uygulama adımlarının detayları aşağıdaki şekilde verilmiştir.

Kaynak: Çağlı ve Mukhtarov (2014, s. 87), Ahmedov ve Memmedov (2017, s. 104), Apan vd. (2019, s. 307), Karaca vd. (2019, s. 134), Akyüz vd. (2020, s. 153), Ozgur (2021, s. 61), Yıldız (2023, s. 42).

Şekil 1. CAMELS Modeli Uygulama Prosedürü

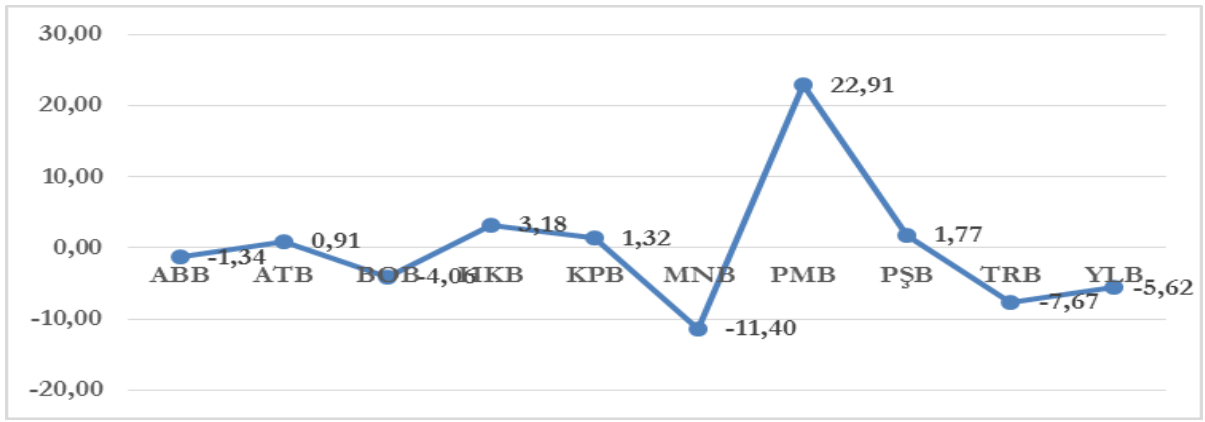
Ampirik Analizler

Azerbaycan bankacılık sektöründe faaliyet gösteren seçili 10 bankanın 2015-2020 dönem verisine Şekil 1'deki CAMELS modelinin prosedürü uygulanmıştır. Bu prosedüre göre bankaların CAMELS sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, yönetim kalitesi, kazanç kalitesi, likidite durumu ve piyasa riskine duyarlılık bileşenleri ve CAMELS bileşik değerleri hesaplanmıştır. Söz konusu prosedüre göre elde edilen sonuçlar, tablo ve grafik halinde verilmiş ve sonuçlar hakkında genel değerlendirme ve yorumlama yapılmıştır.

Bankaların 2015-2020 dönemi için CAMELS sermaye yeterliliği değerleri, tablo halinde aşağıda verilmiştir.

Tablo 3. Azerbaycan Bankalarının Sermaye Yeterliliği Değerleri (2015-2020 Dönemi)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Ortalama	Sıralama
ABB	-12,33	-29,28	6,27	12,80	8,19	6,33	-1,34	6
ATB	-8,28	3,18	6,72	2,44	1,58	-0,15	0,91	5
BOB	-7,22	-21,02	-17,25	-0,65	11,00	10,78	-4,06	7
HKB	1,09	6,76	1,73	0,33	4,59	4,56	3,18	2
KPB	5,74	3,03	0,17	-0,68	0,53	-0,90	1,32	4
MNB	-7,50	0,03	-5,19	-14,54	-20,90	-20,28	-11,40	10
PMB	35,40	43,46	23,25	10,83	6,96	17,53	22,91	1
PŞB	13,24	11,94	1,95	-4,19	-5,27	-7,07	1,77	3
TRB	-4,51	-4,49	-6,92	-13,27	-8,34	-8,46	-7,67	9
YLB	-15,63	-13,61	-10,74	6,94	1,65	-2,34	-5,62	8

Şekil 2. Bankaların Ortalama CAMELS Sermaye Yeterliliği Değerleri

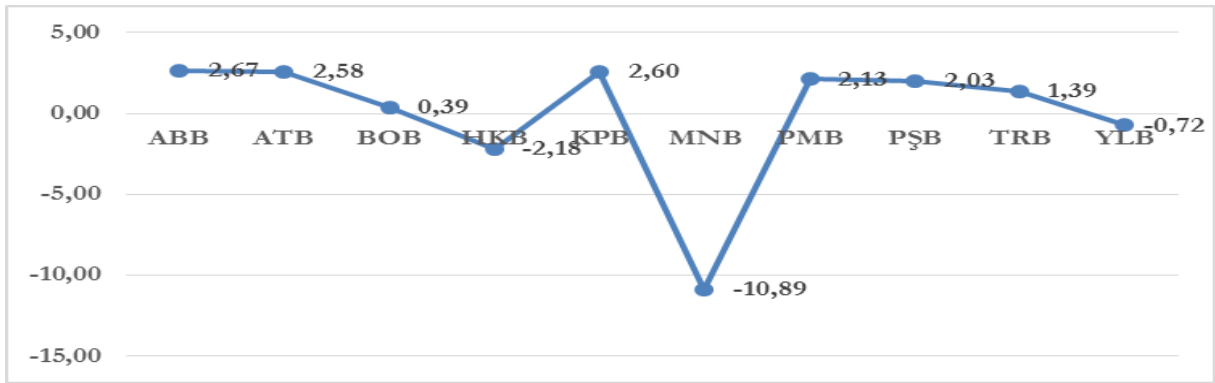
Çalışmada CAMELS sermaye yeterliliği ana bileşenine %20 ağırlık değerleri verilmiştir. 2015-2020 döneminde CAMELS sermaye yeterliliği ana bileşeni için -%11,40 oranı ile en düşük ortalama değerleri ile MNB ve %22,91 oranı ile en yüksek ortalama değerleri PMB'nin elde ettiği gözlenmiştir. Sermaye yeterliliği ana bileşeni için ATB, KPB, PŞB, PMB ve HKB kodlu bankaların pozitif değerleri sahip olduğu ve sermaye sorunu yaşamadığı söylenebilir. Buna karşın ABB, BOB, MNB, TRB ve YLB kodlu bankaların sermaye yeterliliği ana bileşeni için negatif değerleri sahip olmaları nedeniyle bu bankaların sermaye yeterliliği sorunu ile yüz yüze olduğu söylenebilir.

Bankaların CAMELS sermaye yeterliliği ana bileşeni analizinde; PMB'nin 2015 yılı için %35,40 oranı, 2016 yılı için %43,46 oranı, 2017 yılı için %23,25 oranı ve 2020 yılı için %17,53 oranı, ABB'nin 2018 yılı için %12,80 oranı ve BOB'un 2019 yılı için ise %11,00 oranı ile en iyi performans değerine sahip olduğu gözlenmiştir. Diğer yandan sermaye yeterliliği ana bileşeni için YLB'nin 2017 için -%15,63 oranı, ABB'nin 2016 yılı için -%29,28 oranı, BOB'un 2017 yılı için -%17,25 oranı ve MNB'nin 2018 yılı için -%14,54 oranı, 2019 yılı için -%20,90 oranı ve 2020 yılı için -%20,28 oranı değerleri ile en düşük performansa sahip oldukları belirlenmiştir. Bu sonuçlarda PMB'nin 2015, 2016, 2017 ve 2020 yıllarında en yüksek sermaye yeterliliğine sahip olması nedeniyle analiz dönemi için en başarılı banka olduğu söylenebilir. Buna karşın 2018, 2019 ve 2020 yıllarında sermaye yeterliliği bileşeni için MNB'nin en düşük performansa sahip olduğu tespit edilmiştir.

Bankaların 2015-2020 dönemi için CAMELS aktif kalitesi değerleri, tablo halinde aşağıda verilmiştir.

Tablo 4. Azerbaycan Bankalarının Aktif Kalitesi Değerleri (2015-2020 Dönemi)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Ortalama	Sıralama
ABB	1,94	0,84	2,88	3,48	3,60	3,27	2,67	1
ATB	4,90	3,37	1,79	2,85	0,79	1,78	2,58	3
BOB	-1,65	0,21	-0,85	-0,62	2,10	3,11	0,39	7
HKB	-6,07	-3,83	-2,77	-0,34	-0,16	0,09	-2,18	9
KPB	2,02	2,51	2,45	3,03	2,58	2,99	2,60	2
MNB	-4,69	-10,00	-9,46	-15,05	-12,95	-13,19	-10,89	10
PMB	4,09	4,76	2,85	0,64	0,11	0,36	2,13	4
PŞB	0,01	2,23	2,88	2,25	2,03	2,81	2,03	5
TRB	1,59	1,55	1,01	1,61	1,00	1,57	1,39	6
YLB	-2,14	-1,65	-0,78	2,15	0,90	-2,78	-0,72	8

Şekil 3. Bankaların Ortalama CAMELS Aktif Kalitesi Değerleri

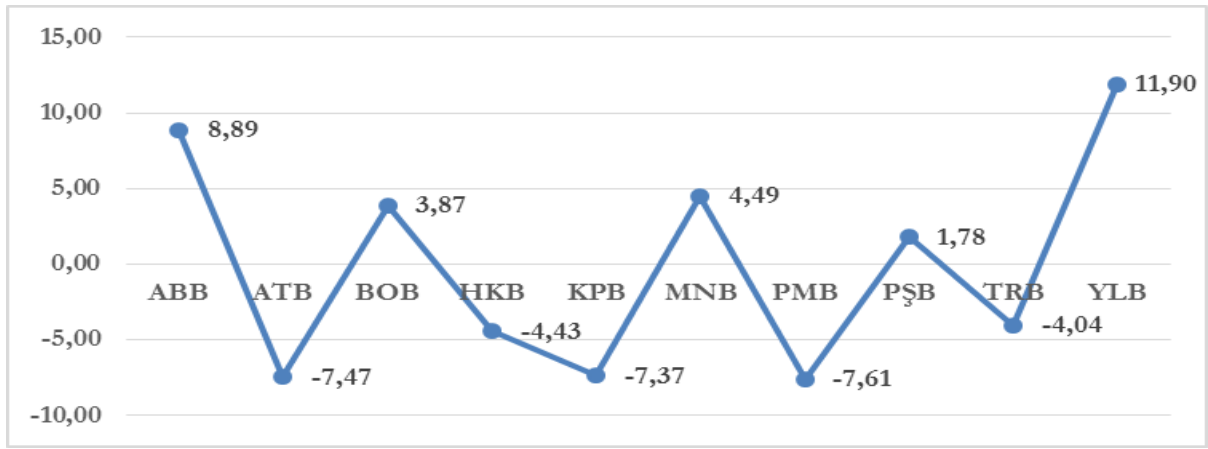
Bankaların CAMELS analizi için aktif kalitesi ana bileşenine %20 ağırlık değeri verilmiştir. 2015-2020 döneminde bankaların CAMELS aktif kalitesi ana bileşeni için -%10,89 oranı ile en düşük ortalama değeri ile MNB ve %2,67 oranı ile en yüksek ortalama değeri ABB'nin elde ettiği gözlenmiştir. Aktif kalitesi ana bileşeni için ATB, ABB, BOB, KPB, PŞB, PMB ve TRB kodlu bankaların pozitif değer elde etmeleri nedeniyle bu bankaların varlık yönetiminde başarılı oldukları şeklinde yorumlanabilir. Buna karşın MNB, HKB ve YLB kodlu bankaların aktif kalitesi ana bileşeni için negatif değere sahip olmaları nedeniyle varlık yönetiminde başarılı olamadıkları gözlenmiştir.

Bankaların CAMELS aktif kalitesi ana bileşeni analizinde; ATB'nin 2015 yılı için %4,90 oranı, PMB'nin 2016 yılı için %4,76 oranı, PŞB'nin 2017 yılı için %2,88 oranı ve ABB'nin 2018 yılı için %3,48 oranı, 2019 yılı için %3,60 oranı ve 2020 yılı için %3,27 oranı ile en iyi performans değerine sahip olduğu gözlenmiştir. Diğer yandan aktif kalitesi ana bileşeni için ATB'nin 2015 yılı için -%6,07 oranı, MNB'nin 2016 yılı için -%10,00 oranı, 2017 yılı için -%9,46 oranı, 2018 yılı için -%15,05 oranı, 2019 yılı için -%12,95 oranı ve 2020 yılı için -%13,19 oranı ile en düşük performansa sahip oldukları belirlenmiştir. Bu sonuçlarda ATB'nin 2015, PMB'nin 2016, PŞB'nin 2017, ABB'nin ise 2018, 2019 ve 2020 yıllarında en yüksek aktif kalitesine sahip olması nedeniyle analiz dönemi için en başarılı bankalar olduğu söylenebilir. Buna karşın 2016, 2017, 2018, 2019 ve 2020 yıllarında aktif kalitesi ana bileşeni için MNB'nin en düşük performansa sahip olduğu tespit edilmiştir.

Bankaların 2015-2020 dönemi için CAMELS yönetim kalitesi değerleri, tablo halinde aşağıda verilmiştir.

Tablo 5. *Azerbaycan Bankalarının Yönetim Kalitesi Değerleri (2015-2020 Dönemi)*

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Ortalama	Sıralama
ABB	35,42	47,55	-12,90	-9,04	1,70	-9,41	8,89	2
ATB	-8,79	-20,42	-3,22	-3,79	-6,06	-2,56	-7,47	9
BOB	12,08	7,79	5,58	3,12	-7,78	2,43	3,87	4
HKB	-0,60	-5,95	-2,26	-3,78	-10,01	-4,01	-4,43	7
KPB	-10,36	-10,36	-7,52	-6,36	-5,87	-3,75	-7,37	8
MNB	0,41	5,26	-1,72	-4,75	31,65	-3,92	4,49	3
PMB	-8,40	-16,89	-6,12	-3,71	-6,38	-4,13	-7,61	10
PŞB	-24,25	-54,16	19,90	26,90	15,50	26,77	1,78	5
TRB	-5,79	4,55	-5,01	-5,47	-7,14	-5,40	-4,04	6
YLB	10,28	42,62	13,26	6,87	-5,62	3,97	11,90	1

Şekil 4. *Bankaların Ortalama CAMELS Yönetim Kalitesi Değerleri*

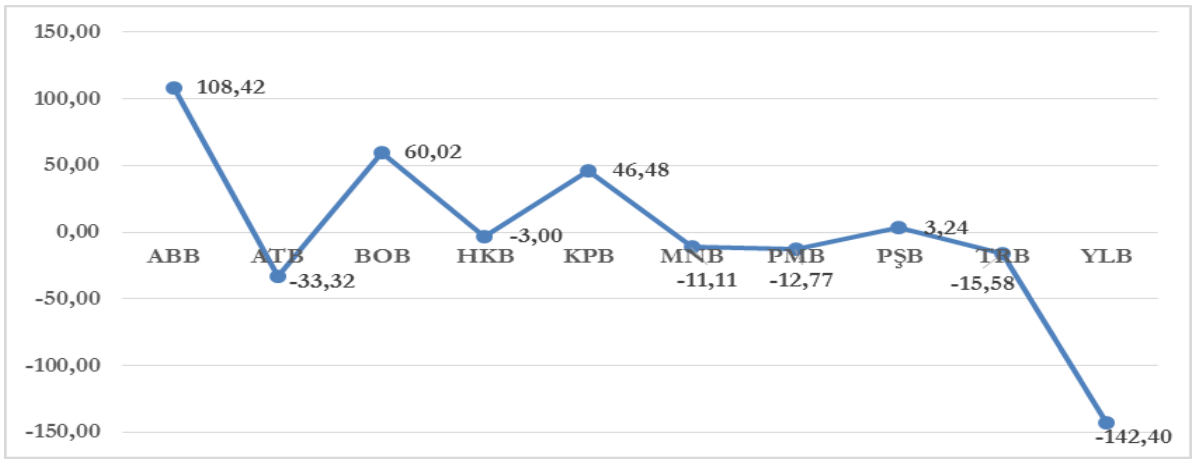
Bankaların CAMELS analizi için yönetim kalitesi ana bileşenine %10 ağırlık değeri verilmiştir. 2015-2020 döneminde bankaların CAMELS yönetim kalitesi ana bileşeni için -%7,61 oranı ile en düşük ortalama değeri ile PMB ve %11,90 oranı ile en yüksek ortalama değeri YLB'nin elde ettiği gözlenmiştir. Yönetim kalitesi ana bileşeni için ABB, BOB, PMB, PŞB ve YLB kodlu bankaların pozitif değer elde etmeleri nedeniyle başarılı yönetim sergiledikleri şeklinde yorumlanabilir. Buna karşın ATB, KPB, PMB, TRB ve HKB kodlu bankaların yönetim sorunu yaşadıkları söylenebilir.

Bankaların CAMELS yönetim kalitesi ana bileşeni analizinde; ABB'nin 2015 yılı için %35,42 oranı ve 2016 yılı için %47,55 oranı, PŞB'nin 2017 yılı için %19,90 oranı, 2018 yılı için %26,90 oranı, 2020 yılı için %26,77 oranı ve MNB'nin ise 2019 yılı için %31,65 oranı ile en iyi performans değerine sahip olduğu gözlenmiştir. Diğer yandan yönetim kalitesi ana bileşeni için PŞB'nin 2015 yılı için -%24,25 oranı ve 2016 yılı için -%54,16 oranı, ABB'nin 2017 yılı için -%12,90 oranı, 2018 yılı için -%9,04 oranı, 2020 yılı için -%9,41 oranı ve HKB'nin ise 2019 yılı için -%10,01 oranı ile en düşük performansa sahip oldukları belirlenmiştir. Bu sonuçlarda ABB'nin 2015, 2016; PŞB'nin 2017, 2018, 2020; MNB'nin ise 2019 yılında en yüksek yönetim kalitesi değerine sahip olması nedeniyle analiz dönemi için en başarılı bankalar olduğu söylenebilir. Buna karşın 2015 ve 2016 yıllarında PŞB; 2017, 2018 ve 2020 yıllarında ABB; 2019 yılında ise HKB'nin yönetim kalitesi ana bileşeni için en düşük performansa sahip olduğu tespit edilmiştir.

Bankaların 2015-2020 dönemi için CAMELS kazanç kalitesi değerleri, tablo halinde aşağıda verilmiştir.

Tablo 6. Azerbaycan Bankalarının Kazanç Kalitesi Değerleri (2015-2020 Dönemi)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Ortalama	Sıralama
ABB	35,33	-25,52	123,90	474,43	-2,55	44,96	108,42	1
ATB	-7,79	-11,72	-5,46	-148,83	-10,72	-15,38	-33,32	9
BOB	24,66	34,09	67,63	137,52	15,09	81,15	60,02	2
HKB	-11,14	-12,33	2,73	-8,20	-7,22	18,19	-3,00	5
KPB	-24,76	-9,46	49,89	19,89	19,86	223,47	46,48	3
MNB	-11,57	-9,51	-40,24	-22,25	14,71	2,19	-11,11	6
PMB	-12,71	-12,14	-7,78	-37,80	-5,13	-1,05	-12,77	7
PŞB	-13,62	-6,07	27,64	-28,26	-2,16	41,93	3,24	4
TRB	-11,41	-9,32	-20,00	-46,30	-12,11	5,66	-15,58	8
YLB	33,03	61,97	-198,31	-340,19	-9,78	-401,10	-142,40	10

Şekil 5. Bankaların Ortalama CAMELS Kazanç Kalitesi Değerleri

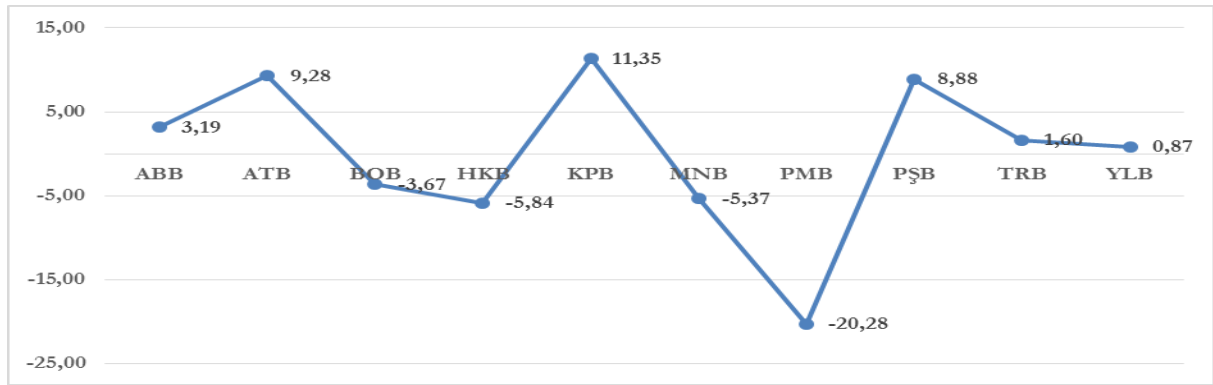
Bankaların CAMELS analizi için kazanç kalitesi ana bileşenine %15 ağırlık değeri verilmiştir. 2015-2020 döneminde bankaların CAMELS kazanç kalitesi ana bileşeni için -%142,40 oranı ile en düşük ortalama değeri YLB ve %108,42 oranı ile en yüksek ortalama değeri ABB'nin elde ettiği gözlenmiştir. Kazanç kalitesi ana bileşeni için ABB, BOB, KPB ve PŞB kodlu bankaların pozitif değer elde etmeleri nedeniyle bu sonuç bankaların kazanç yönetimde başarılı oldukları şeklinde yorumlanabilir. Buna karşın ATB, MNB, PMB, TRB, HKB ve YLB kodlu bankaların kazanç yönetimi için sorun yaşadıkları söylenebilir.

Bankaların CAMELS kazanç kalitesi ana bileşeni analizinde; ABB'nin 2015 yılı için %35,33 oranı, 2017 yılı için %123,90 oranı ve 2018 yılı için %474,43 oranı; YLB'nin 2017 yılı için %61,97 oranı; KPB'nin 2018 yılı için %19,86 oranı ve 2020 yılı için %223,47 oranı ile en iyi performans değerine sahip olduğu gözlenmiştir. Diğer yandan kazanç kalitesi ana bileşeni için 2015 yılı için -%24,76 oranı ile KPB; 2016 yılı için -%25,52 oranı ile ABB; 2017 yılı için -%198,31 oranı, 2018 yılı için -%340,19 oranı ve 2020 yılı için -%401,10 oranı ile HKB; 2019 yılı için ise -%12,11 oranı ile TRB'nin en düşük performansa sahip oldukları belirlenmiştir. Bu sonuçlarda ABB'nin 2015, 2017 ve 2018; YLB'nin 2017; KPB'nin ise 2019 ve 2020 yıllarında en yüksek kazanç kalitesi değerine sahip olması nedeniyle analiz dönemi için en başarılı bankalar olduğu söylenebilir. Buna karşın 2015 yılında KPB; 2016 yılında ABB; 2017, 2018 ve 2020 yıllarında YLB; 2019 yılında ise TRB'nin kazanç kalitesi ana bileşeni için en düşük performansa sahip olduğu tespit edilmiştir.

Bankaların 2015-2020 dönemi için CAMELS likidite durumu değerleri, tablo halinde aşağıda verilmiştir.

Tablo 7. Azerbaycan Bankalarının Likidite Durumu Değerleri (2015-2020 Dönemi)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Ortalama	Sıralama
ABB	-0,68	5,28	5,24	-1,18	5,89	4,57	3,19	4
ATB	13,07	15,43	16,05	7,22	-0,49	4,40	9,28	2
BOB	1,00	5,21	-0,44	-11,63	-11,57	-4,57	-3,67	7
HKB	-5,74	-9,17	-12,20	-4,19	-5,06	1,34	-5,84	9
KPB	6,48	9,27	8,75	16,62	15,03	11,95	11,35	1
MNB	1,99	-12,73	-11,81	-7,61	2,16	-4,23	-5,37	8
PMB	-32,39	-32,28	-19,49	-10,57	-11,30	-15,68	-20,28	10
PŞB	17,06	12,21	10,24	8,61	3,02	2,13	8,88	3
TRB	3,05	3,26	1,86	1,59	-3,26	3,12	1,60	5
YLB	-3,84	3,53	1,78	1,16	5,59	-3,02	0,87	6

Şekil 6. Bankaların Ortalama CAMELS Likidite Değerleri

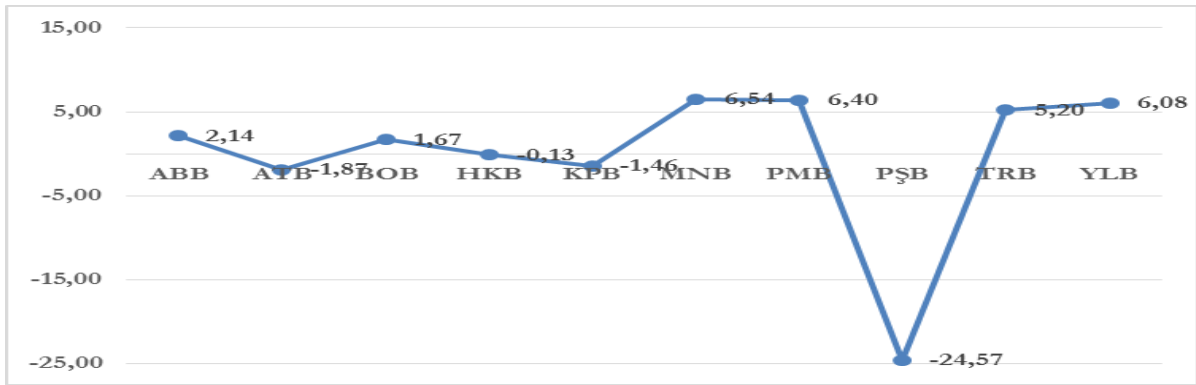
Bankaların CAMELS analizi için likidite ana bileşenine %25 ağırlık değeri verilmiştir. 2015-2020 döneminde bankaların CAMELS likidite ana bileşeni için $-20,28$ oranı ile en düşük ortalama değeri ile PMB ve $11,35$ oranı ile en yüksek ortalama değeri KPB'nin elde ettiği gözlenmiştir. Likidite ana bileşeni için ATB, ABB, KPB, PŞB, TRB ve YLB kodlu bankaların pozitif değer elde etmeleri nedeniyle bu bankaların likidite yönetimde başarılı oldukları şeklinde yorumlanabilir. Buna karşın BOB, MNB, PMB ve HKB kodlu bankaların likidite yönetimi sorunu yaşadıkları söylenebilir.

Bankaların CAMELS likidite ana bileşeni analizinde; PŞB'nin 2015 yılı için $17,06$ oranı; ATB'nin 2016 yılı için $15,43$ oranı ve 2017 yılı için $16,05$ oranı; KPB'nin 2018 yılı için $16,62$ oranı; 2019 yılı için $15,03$ oran ve 2020 yılı için $11,95$ oranı ile en iyi performans değerine sahip olduğu gözlenmiştir. Diğer yandan likidite ana bileşeni için 2015 yılı için $-32,39$ oranı, 2016 yılı için $-32,28$ oranı, 2017 yılı için $-19,49$ oranı ve 2020 yılı için $-15,68$ oranı ile PMB; 2018 yılı için $-11,68$ oranı ve 2019 yılı için $-11,57$ oranı ile BOB'un en düşük performansa sahip oldukları belirlenmiştir. Bu sonuçlarda PŞB'nin 2015; ATB'nin 2016 ve 2017; KPB'nin ise 2018, 2019 ve 2020 yıllarında en yüksek likidite değerine sahip olması nedeniyle analiz dönemi için en başarılı bankalar olduğu söylenebilir. Buna karşın 2015, 2016, 2017 ve 2020 yıllarında PMB; 2018 ve 2019 ise yıllarında BOB'un likidite ana bileşeni için en düşük performansa sahip olduğu tespit edilmiştir.

Bankaların 2015-2020 dönemi için CAMELS piyasa riskine duyarlılık değerleri, tablo halinde aşağıda verilmiştir.

Tablo 8. Azerbaycan Bankalarının Piyasa Riskine Duyarlılık Değerleri (2015-2020 Dönemi)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Ortalama	Sıralama
ABB	3,61	2,80	3,58	4,33	2,73	-4,22	2,14	5
ATB	4,38	1,66	3,78	-7,67	-7,59	-5,79	-1,87	9
BOB	9,89	-5,95	-4,19	8,28	-3,46	5,46	1,67	6
HKB	5,73	-3,01	-7,85	-0,12	2,70	1,79	-0,13	7
KPB	6,07	5,99	-8,52	-2,00	-3,04	-7,26	-1,46	8
MNB	7,53	6,58	6,42	6,90	5,88	5,90	6,54	1
PMB	6,24	6,38	6,28	6,48	6,66	6,38	6,40	2
PŞB	-49,86	-26,58	-13,93	-27,04	-15,16	-14,83	-24,57	10
TRB	5,16	3,66	5,27	5,99	5,45	5,64	5,20	4
YLB	1,24	8,46	9,14	4,85	5,84	6,91	6,08	3

Şekil 7. Bankaların Ortalama CAMELS Piyasa Riskine Duyarlılık Değerleri

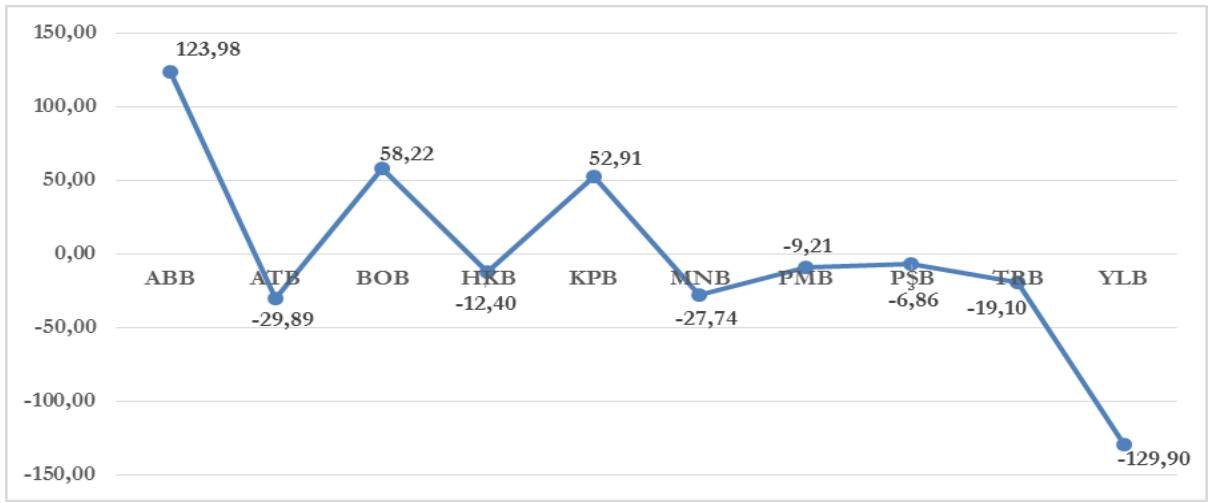
Bankaların CAMELS analizi için piyasa riskine duyarlılık ana bileşenine %10 ağırlık değeri verilmiştir. 2015-2020 döneminde bankaların CAMELS piyasa riskine duyarlılık ana bileşeni için -%24,57 oranı ile en düşük ortalama değeri PŞB ve %6,54 oranı ile en yüksek ortalama değeri MNB'nin elde ettiği gözlenmiştir. Piyasa riskine duyarlılık ana bileşeni için BOB, YLB, PMB ve MNB kodlu bankaların pozitif değer elde etmeleri nedeniyle bu bankaların piyasa riskini yönetmede başarılı oldukları şeklinde yorumlanabilir. Buna karşın PŞB kodlu bankanın piyasa riskini duyarlılığında sorun yaşadığı söylenebilir.

Bankaların CAMELS piyasa riskine duyarlılık ana bileşeni analizinde; BOB'un 2015 yılı için %9,89 oranı ve 2018 yılı için %8,28 oranı; YLB'nin 2016 yılı için %8,46 oranı, 2017 yılı için %9,14 oranı ve 2020 yılı için %6,91 oranı; PMB'nin ise 2019 yılı için %6,62 oranı ile en iyi performans değerine sahip olduğu gözlenmiştir. Diğer yandan piyasa riskine duyarlılık ana bileşeni için 2015 yılı için -%49,76 oranı, 2016 yılı için -%26,58 oranı, 2017 yılı için -%13,93 oranı, 2018 yılı için -%27,04 oranı, 2019 yılı için -%15,16 ve 2020 yılı için -%14,83 oranı ile PŞB'nin en düşük performansa sahip olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlarda BOB'un 2015 ve 2018; YLB'nin 2016, 2017 ve 2020; PMB'nin ise 2019 yılında en yüksek piyasa riskine duyarlılık değerine sahip olması nedeniyle analiz dönemi için en başarılı bankalar olduğu söylenebilir. Buna karşın 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 ve 2020 yıllarında PŞB'nin piyasa riskine duyarlılık ana bileşeni için en düşük performansa sahip olduğu tespit edilmiştir.

Bankaların 2015-2020 dönemi için CAMELS bileşik puanları, tablo halinde aşağıda karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 9. *Azerbaycan Bankalarının CAMELS Bileşik Puanları (2015-2020 Dönemi)*

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Ortalama	Sıralama
ABB	63,29	1,68	128,99	484,83	19,56	45,51	123,98	1
ATB	-2,52	-8,51	19,67	-147,79	-22,49	-17,70	-29,89	9
BOB	38,76	20,33	50,48	136,01	5,38	98,36	58,22	2
HKB	-16,73	-27,54	-20,62	-16,31	-15,17	21,96	-12,40	6
KPB	-14,81	0,97	45,22	30,51	29,10	226,50	52,91	3
MNB	-13,83	-20,37	-61,99	-57,30	20,55	-33,53	-27,74	8
PMB	-7,77	-6,70	-1,01	-34,11	-9,08	3,41	-9,21	5
PŞB	-57,41	-60,42	48,69	-21,74	-2,03	51,74	-6,86	4
TRB	-11,91	-0,79	-23,78	-55,86	-24,40	2,12	-19,10	7
YLB	22,94	101,33	-185,64	-318,24	-1,41	-398,36	-129,90	10

Şekil 8. *Bankaların Ortalama CAMELS Bileşik Puanları*

Bankaların 2015-2020 dönemi için CAMELS yöntemi ile elde edilen bileşik puanlarında -%129,90 oranı ile en düşük ortalama değeri YLB ve %123,98 oranı ile en yüksek ortalama değeri ABB'nin elde ettiği gözlenmiştir. CAMELS bileşik puanları için ABB, BOB ve KPB kodlu bankaların pozitif değer elde etmeleri nedeniyle bu bankaların genel olarak başarılı oldukları şeklinde yorumlanabilir. Buna karşın ATB, MNB, PŞB, PMB, TRB, HKB ve YLB kodlu bankaların performanslarının yeterli olmadığı söylenebilir.

Bankaların CAMELS bileşik puanlarının analizinde; ABB'nin 2015 yılı için %63,29 oranı, 2017 yılı için %128,9 oranı ve 2018 yılı için %484,83 oranı; YLB'nin 2016 yılı için %101,33 oranı; KPB'nin ise 2019 yılı için %29,10 oranı ve 2020 yılı için %226,50 oranı ile en iyi performans değerine sahip olduğu gözlenmiştir. Diğer yandan CAMELS bileşik puanı için 2015 yılı için -%57,41 oranı ve 2016 yılı için -%60,42 oranı ile PŞB; 2017 yılı için -%185,64 oranı, 2018 yılı için -%318,24 oranı ve 2020 yılı için -%398,36 oranı ile YLB; 2019 yılı için ise -%24,40 oranı ile TRB'nin en düşük performansa sahip olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlarda ABB'nin 2015, 2017 ve 2018; YLB'nin 2016; KPB'nin ise 2019 ve 2020 yıllarında en yüksek CAMELS bileşik puanına sahip olması nedeniyle analiz dönemi için en başarılı bankalar olduğu söylenebilir. Buna karşın 2015 ve 2016 yıllarında PŞB; 2017, 2018 ve 2020 yıllarında YLB ve 2019 yılında ise TRB'nin CAMELS bileşik puanlarına sahip olmaları nedeniyle en düşük performansları elde ettikleri tespit edilmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Azerbaycan finansal sisteminde 26 banka, 55 kredi kuruluşu ve 41 kredi birliği olmak üzere toplam 122 finansal kurum faaliyet göstermektedir. Bankalar, aktif büyüklüğü, kredi ve mevduat hacmi ile finansal sistemde önemli bir yere sahiptir (ABA, 2022; CBAR, 2022). Çalışmada Azerbaycan Bankacılık Sektörü'nde belirleyici role sahip seçili 10 bankanın finansal performansları, CAMELS modeli ile ölçmek amaçlanmıştır. Bu amaçla seçili 10 bankanın 2015-2020 dönem verisi analizler için kullanılmıştır. Seçili 10

Azerbaycan bankasının performanslarının ölçülmesi için literatüre dayalı oluşturulan CAMELS modelinde 6 ana ve 18 alt bileşen yer almaktadır.

Ampirik analizlerde CAMELS ana bileşenlerinden sermaye yeterliliği için PMB kodlu bankanın en iyi performansı sağlayarak sıralamada birinci, MNB kodlu bankanın ikinci sırada ve MNB kodlu bankanın ise onuncu sırada yer aldığı belirlenmiştir. Diğer yandan PMB ve HKB kodlu bankaların pozitif sermaye yeterliliği değerine sahip olmaları nedeniyle diğer bankalardan daha başarılı performans sergiledikleri gözlenmiştir. Negatif değere sahip bankaların sermaye yeterliliği sorunu yaşadıkları gözlenmiştir.

Aktif kalitesi için ABB kodlu bankanın en iyi performansı sağlayarak sıralamada birinci, KPB kodlu bankanın ikinci sırada ve MNB kodlu bankanın ise onuncu sırada yer aldığı belirlenmiştir. Diğer yandan ABB, ATB, KPB, PMB, PŞB ve TRB kodlu bankaların pozitif aktif kalitesi değerine sahip olmaları nedeniyle diğer bankalardan daha başarılı performans sergiledikleri gözlenmiştir. Negatif değere sahip bankaların aktif yönetiminde başarılı olamadıkları söylenebilir.

Yönetim kalitesi için YLB kodlu bankanın en iyi performansı sağlayarak sıralamada birinci, ABB kodlu bankanın ikinci sırada ve PMB kodlu bankanın ise onuncu sırada yer aldığı belirlenmiştir. Bütün bankaların yönetim kalitesi için istikrarlı bir performans gösteremedikleri gözlenmiştir. Yani yönetim kalitesi değerlerinin araştırma döneminde pozitif olan bir bankanın bulunmadığı belirlenmiştir.

Kazanç kalitesi için ABB kodlu bankanın en iyi performansı sağlayarak sıralamada birinci, BOB kodlu bankanın ikinci sırada ve YLB kodlu bankanın ise onuncu sırada yer aldığı belirlenmiştir. Diğer yandan BOB kodlu bankanın dönem boyunca pozitif kazanç kalitesi değerine sahip olması ile diğer bankalardan daha istikrarlı performans sergilediği gözlenmiştir. En iyi performans sergileyen ABB kodlu bankanın da negatif değere sahip olduğu görülmüştür. Bankaların istikrarlı bir kazanç kalitesinin sürdürmede başarılı olamadıkları gözlenmiştir.

Likidite durumu için KPB kodlu bankanın en iyi performansı sağlayarak sıralamada birinci, ATB kodlu bankanın ikinci sırada ve PMB kodlu bankanın ise onuncu sırada yer aldığı belirlenmiştir. Diğer yandan KPB, PŞB ve TRB kodlu bankaların dönem boyunca pozitif likidite değerine sahip olması nedeniyle diğer bankalardan daha başarılı likidite yönetimi sergilediği gözlenmiştir. Yani bu bankaların likidite sıkıntısı yaşamadıkları söylenebilir.

Piyasa riskine duyarlılık için MNB kodlu bankanın en iyi performansı sağlayarak sıralamada birinci, PMB kodlu bankanın ikinci sırada ve PŞB kodlu bankanın ise onuncu sırada yer aldığı belirlenmiştir. Diğer yandan MNB, PMB, TRB ve YLB kodlu bankaların dönem boyunca pozitif piyasa riskine duyarlılık değerine sahip olması ile diğer bankalardan daha başarılı risk yönetimi sergilediği gözlenmiştir. Ayrıca diğer bankaların piyasa riskine duyarlılık politikasını uygulamada yeterince başarılı olamadıkları belirlenmiştir.

Bankaların 2015-2020 dönemi için CAMELS bileşik puanları incelendiğinde; ABB kodlu bankanın ortalama CAMELS bileşik puanı için en iyi performansı sağlayarak sıralamada birinci, BOB kodlu bankanın ikinci, KPB kodlu bankanın üçüncü, PŞB kodlu bankanın dördüncü, PMB kodlu bankanın beşinci, HKB kodlu bankanın altıncı, TRB kodlu bankanın yedinci, MNB kodlu bankanın sekizinci, ATB kodlu bankanın dokuzuncu ve YLB kodlu bankanın ise onuncu sırada yer aldığı belirlenmiştir. Diğer yandan ABB ve BOB kodlu bankaların dönem boyunca pozitif CAMELS bileşik değerlerine sahip olmaları nedeniyle diğer bankalardan ayrılarak daha istikrarlı ve başarılı performans sergiledikleri gözlenmiştir. CAMELS bileşik puanları negatif değere sahip bankaların bankacılık sektörü için alarm işareti verdiği ve bankacılık otoritesinin bu bankaların zayıf alanlarını güçlendirmeleri yönünde adım atmalarını önermesi gerekir. Bu adım, bankacılık sektörünün riskli alanlarının iyileştirilmesine ve sektörün güçlenmesine katkı sağlar.

Azerbaycan Bankacılık Sektörü'ndeki seçili 10 bankanın 2015-2020 dönem verisinin CAMELS modeli ile analizinden elde edilen bulgular; Çağıl ve Mukhtarov (2014) ile Ahmedov ve Memmedov (2017)'un ulaştıkları sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Azerbaycan bankacılık sektörünün ekonomik büyüme, tasarruf hacminin artması, yeni bankacılık ürünlerinin devreye alınması ve istikrarlı bir bankacılık alt yapısının kurulması ile artan rekabet, bankaların sürdürülebilir finansal performansa ulaşmalarını sağlayabilir.

Azerbaycan Bankacılık Sektörü'ndeki seçili 10 bankanın 2015-2020 dönemi için belirlenen CAMELS puanları incelendiğinde; bankaların performanslarında istikrar olmadığı, yüksek düşüşler ya da hızlı çıkışlar olduğu gözlemlenmiştir. Bu sonuçlara göre bankaların sürdürülebilir finansal performansa ulaşmak için zayıf yönlerini güçlendirmeleri gerekir. Bunun gerçekleşmesiyle bankaların etkinlikleri ve performansları

artar, ekonomik büyüme için kaynakların reel sektöre akışı kolaylaşır ve ülkede güçlü finansal sistemin oluşmasına katkı sağlanır.

Bu çalışmanın ampirik analiz sonuçları; seçili 10 bankanın CAMELS modeli ve 2015-2020 dönem veri seti ile sınırlıdır. Bu nedenle ampirik analizlerden elde edilen bulgular genelleştirilemez. Bu bulgular, çalışmada oluşturulan CAMELS modelindeki bileşenlere göre elde edilmiştir. Farklı dönemi içeren veri seti, bileşenler ile farklı bulgulara ulaşılması mümkündür. Çalışmadaki yaklaşımın ileride yapılacak yeni çalışmalara yol gösterici olması beklenmektedir.

Etik Beyan

“CAMELS Modeli ile Finansal Performans Ölçümü: Seçili Azerbaycan Bankalarından Güncel Kanıtlar” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Bu çalışmada hazır veri seti kullanıldığı için etik kurul kararına ihtiyaç duyulmamıştır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Yazarların çalışmadaki katkı oranları eşittir.

Çatışma Beyanı

Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

Not

Bu çalışma, 2022 yılında Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’nde Doç. Dr. Mehmet APAN Danışmanlığında tamamlanan “CAMELS Modeli ile Performans Analizi: Azerbaycan Bankalarından Kanıtlar” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Kaynakça

- ABA. (2022). Azerbaycan Banklar Assosiasiyası (Azerbaycan Bankalar Birliği). <https://aba.az/en/banklar/toplu/>
- ABB. (2022). Azerbaycan Beynelhalk Bankası. <https://abb-bank.az/>
- Ahmedov, T. ve Memmedov, E. (2017). Azerbaycan bankacılık sektörünün CAMELS analizi: Yabancı sermayeli 10 banka. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 2(4), 97-109.
- Akyüz, F., Soba, A. Ş. ve Yeşil, T. (2020). Katılım bankalarının CAMELS analizi yöntemiyle finansal performanslarının değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* (87), 145-166.
- Aldırmaz-Akkaya, F. (2020). Türkiye mevduat bankalarının finansal performans analizi: Amerika ticari bankalarıyla karşılaştırmalı bir bakış. *İstanbul İktisat Dergisi*, 70(2), 303-338.
- Altumur, N., Karaca, S. S. ve Güvemli, B. (2018). Türkiye’deki yabancı sermayeli bankaların CAMELS analizi ile performanslarının ölçülmesi. *Journal of International Management Educational and Economics Perspectives*, 6(1), 57-65.
- Altınırnak, S. ve Gül, Y. (2019). Türkiye’deki mevduat bankalarının finansal durumlarının CAMELS analizi ile değerlendirilmesi. *Journal of Management and Economics Research*, 17(1), 222-243.
- Apan, M., Öztel, A. ve Ceyhan, İ. F. (2019). Entropi yöntemine dayalı CAMELS performans değerlendirme modeli: Türk mevduat bankaları üzerine bir uygulama. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 11(20), 296-316.
- ATB. (2022). Azer-Türk Bankası. <https://atb.az/>
- Bayramoğlu, M. F. ve Gürsoy, İ. (2017). Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankalarının bireysel ve sektörel risk derecelendirmesi: Bir CAMELS analizi uygulaması. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 1-19.
- BOB. (2022). Bank of Baku. <https://www.bankofbaku.com/>
- Bozdoğan, T., Ersoy, B. ve Kaygusuz, M. (2018). CAMELS değerlendirme sistemiyle katılım bankalarının finansal performanslarının TOPSİS yöntemiyle analizi. *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(30), 4309-4323.
- CBAR. (2022). Central Bank of the Republic of Azerbaijan (Azerbaycan Cumhuriyeti Merkez Bankası). <https://www.cbar.az/>
- Çağıl, G. ve Mukhtarov, S. (2014). Azerbaycan bankacılık sektörünün CAMELS yönetimiyle performans analizi. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 11(41), 77-94.
- Çelik, İ. ve Tunay, K. (2020). 2008 krizi sonrası Türkiye ve yükselen piyasa ekonomilerinde bankacılık performansı: CAMELS analizi ile karşılaştırmalı bir değerlendirme. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 57(653), 9-47.
- Çizgici-Akyüz, G. ve Emir, M. (2018). Türkiye’deki mevduat bankalarının finansal performans değerlendirilmesi: CAMELS yaklaşımı. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(15), 7-26.
- Dash, M. ve Das, A. (2013). Performance appraisal of Indian banks using CAMELS rating. *The IUP Journal of Bank Management*, 12(2), 31-42.

- Ege, İ., Topaloğlu, E. E. ve Karakozak, Ö. (2015). CAMELS performans değerlendirme modeli: Türkiye'deki mevduat bankaları üzerine ampirik bir uygulama. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(4), 109-126.
- Erdoğan, O. ve Uslu, A. (2022). Türkiye'deki kamu ve özel sermayeli mevduat bankalarının CAMELS yaklaşımı ile performanslarının değerlendirilmesi. *Denetim ve Güvence Hizmetleri Dergisi*, 2(2), 103-120.
- Güleç, M., Hazar, A. ve Babuşçu, Ş. (2021). Türkiye'de sistemik önemli bankaların CAMELS analizi. *Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi*, 5(11), 1-19.
- Gümüş, F. B. ve Nalbantoğlu, Ö. (2015). Türk bankacılık sektörünün CAMELS analizi yöntemiyle 2002-2013 arasındaki performans analizi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2), 83-106.
- Gündoğdu, A. (2017). Türkiye'de mevduat bankalarının CAMELS analizi. *Bankacılık ve Finansal Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 26-43.
- HKB. (2022). Halk Bank. <https://www.xalqbank.az/>
- Karaca, S. S., Altemur, N. ve Çevik, M. (2019). Türkiye'deki mevduat bankalarının CAMELS analizi ile finansal performans ölçümü. *Muhasebe ve Finans İncelemeleri Dergisi*, 2(2), 130-148.
- Karaçor, Z. Ö., Mangır, F., Kodaz, Ş. S. ve Kartal, M. (2017). Kamusal ve özel sermayeli bankaların CAMELS performans analizi: Türkiye örneği. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 47-65.
- Keten, N. D. ve Çağlar, A. (2019). CAMELS oranları ile mevduat bankalarının finansal performansı: Bileşik endeks yaklaşımı. *Alphanumeric Journal*, 7(2), 417-436.
- KPB. (2022). Kapital Bank. <https://www.kapitalbank.az/>
- MNB. (tarih yok). Muğan Bank. <https://muganbank.az/>
- Ozgun, E. (2021). Yabancı sermayeli mevduat bankalarının bileşen faktör odaklı CAMELS performans analizi. *PressAcademia Procedia*, 14(1), 57-63.
- PMB. (2022). Premium Bank. <https://www.premiumbank.az/>
- PŞB. (2022). Paşa Bank. <https://www.pashabank.az/>
- Romana, A. ve Şargu, A. C. (2013). Analysing the financial soundness of the commercial banks in Romania: An approach based on the CAMELS framework. *Procedia Economics and Finance*, 6, 703-712.
- Sakarya, Ş. (2010). CAMELS derecelendirme sistemine göre İMKB'deki yerli ve yabancı sermayeli bankaların karşılaştırmalı analizi. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi* (Prof.Dr. Alaeddin YAVAŞÇA Özel Sayısı), 7-21.
- Şen, A. ve Solak, S. (2011). Ticari bankacılık sektörünün CAMELS analizi: Türkiye örneği. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 48(554), 51-69.
- Şendurur, U. ve Temelli, F. (2018). CAMELS derecelendirme modeli yardımı ile Türkiye'de faaliyet gösteren geleneksel bankalar ve katılım bankalarının karşılaştırmalı analizi. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(23), 525-543.
- Şimşek, T., Aslan, E. ve Şahin, A. (2017). Türk bankacılık sektörünün 2001-2015 dönemi için CAMELS yöntemiyle performans analizi. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 12(2), 155-167.
- TRB. (2022). Turan Bank. <https://turanbank.az/>
- Uslu, A. (2019). Türkiye'deki yabancı sermayeli bankaların CAMELS analizi ile performanslarının ölçümü. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(82), 199-220.
- Uslu, A., Türk, M. ve Ertaş, F. C. (2019). CAMELS performance analysis of capital deposit banks in Turkey. *Business & Management Studies: An International Journal*, 7(3), 122-139.
- Yıldız, N. (2023). Türkiye'de faaliyet gösteren katılım bankalarının performans analizi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24(1), 36-49.
- YLB. (2022). Yelo Bank. <https://www.yelo.az/>

EXTENDED ABSTRACT

In the study, it is aimed to measure the financial performance of the banks by the years with the CAMELS model with the 2015-2020 period data of the selected banks operating in the Azerbaijan Banking Sector. On the other hand, the ranking and evaluation of the banks according to the main and sub-components of the CAMELS model and the year were made. There are 26 banks, 55 credit institutions and 41 credit unions operating in the Azerbaijan financial system. Banks have an important place in the financial system with their asset size, loan and deposit volume. In the study, the financial data of 10 selected banks for the 2015-2020 period were analyzed. It has been determined that the share of 10 selected banks in the Azerbaijan banking sector is 78% for total assets, 80% for deposits and 74% for loans. It is aimed to measure the financial performance of 10 selected banks, which have a decisive role in the banking sector, with the CAMELS model. It is used to measure the performance of banks on the basis of 6 main and 18 sub-components within the scope of the CAMELS model. CAMELS composite scores of each bank have been determined for the 2015-2020 period. When the average CAMELS composite values of banks were examined, it was determined that the best performance was achieved by ABB bank. On the other hand, it was determined that YLB bank had the lowest performance. In addition, it has been observed that ABB and BOB banks have achieved a more stable performance than other banks. It was determined that the CAMELS composite values of these banks had positive values for the research period. On the other hand,

CAMELS values of other banks were determined to be negative in some years. Negative CAMELS values should be considered an early warning for the banking sector. The banking regulatory authority should recommend that banks take steps to strengthen their weak areas. In this way, risky banks can be monitored. Thus, ensuring banking stability can be supported. Findings obtained with the CAMELS model, it is similar to the results of Cagil and Mukhtarov (2014) and Ahmedov and Mammadov (2017). Increasing competition with the economic growth of the Azerbaijan banking sector, the increase in the volume of savings, the introduction of new banking products and the establishment of a stable banking infrastructure can enable banks to achieve sustainable financial performance. When the CAMELS values of selected banks in the Azerbaijan Banking sector for 2015-2020 were examined, it was observed that the performance of the banks was not stable and there were high increases and decreases. The findings in this study were obtained based on the CAMELS model for the 2015-2020 period data of banks. It is possible to reach different findings with the data set and components containing different periods. Therefore, the findings cannot be generalized. The approach in the study is expected to be a guide for future studies.